

Pridplata na celu god. 3 for., na pol. god. 1 for. 50 nov., na četvrt. 15 nov.
Za Srbiju 30, 15, 7 1/2 grosa. Izlazi svake Nedjelje jednokratno.

Pisma svakoversna predmeta molimo na uredništvo uputiti.
Neprijatelji neprimamo

God. III. U Kalači

U Četvrtak 19. Rujna 1872.

Broj 38.

NAŠIM POSTOVANIM ČITAOCEM.

Koncem ovog miseca iztiče treći četvrt ove godine, čast nam je zamoliti rodoljubnu braću : da se požure predplatu na četvrti četvrt godine što prije poslati, da se u štampanju Lista ravnati uzmognemo ; poklem nam ni jedan novčić nepriostaje, da bi ga mogli badava potrošiti. Naši pokrovitelji neka ne žale trudu, — prostim čitaocem u poštarski poslovi pripomoći.

Uredništvo.

SLAVENI I MAGJARI.

III.

Jedno skromno pitanje stavljam na poštovanu bratju Svećenike i Učitelje. Dali je prava, istinita, i ozbiljna njihova volja — puk na pastvo i pouku primljen, zaisto onako izobražavat, kako to zakon sveti i svietovni iziskuje? I ako je tako o čemu neću da dvojim, onda ih opet smirno pitam : dali su o tom temeljno mislili : kakvo sriedstvo valja uporabljat za dostignuće toga obrazovanja? I ovde neka mi oprostite sva moja bratja Svećenici i Učitelji, ako ću izkreno očitovat moje osvidochenje : da su mnogi u ovom pogledu krivim putem zaišli. Jerbo jedni misle, da je puku dovoljan onaj nauk : koji mu se u crkvi i učioni dieli, a drugi pripoznaju : da je potrebno takav odraslim i u knjigama i novinama pridavat ; al žali bože ovde se opet u shvaćanju svoje dužnosti ovrstne razilaze, pak jedni seine : neka se puk sam po sebi i o sebi brine kakve će knjige ili novine dobiti. A drugi baš tako misle, da je puku zadosta ako mu se knjige i novine u magjarskom jeziku pišu i štampaju, uslied čega ni koraka neučinu, ni rieči nepotroše, da se svojem pštvu povierenu puku u rodjenom jeziku pisane, i to u svakom pogledu

dobre novine i knjige uruče.

Po našem skromnom muienju Svećenik je vodja svojeg puka, a učitelj svietiljku nosi — da se puku put razjasni. Sad pitamo ako Svećenik ne vodi a učitelj ne svietli puku, i na onom pašnjaku gdje se sabira onaj kruh koji će i dušu i tielo hraniti, pridstavlja se pitanje: nećeš puk, u neznanju svrnit na komšinski pašnjak, gdje se hrana strogo nerazabira, pak ako se to slučajno dogodi, nijel Svećenik i Učitelj zaoto prid Bogom i Svim poštenim ljudem odgovoran? pak ako je tako, nećeš taj puk opravdan biti prid Bogom, ako se zastranio, a mi na mjesto njegovo pokarani.

Napokon neka nam je još dozvoljeno posljednje pitanje staviti. Imal na svietu drugog puta po kojim bi puk mogo do obrazovanja svojeg dostići van svojeg rodjenog materinskog jezika. Mi smo osvidochen da neima na svieta Svećenika ni učitelja kojibi smio protivno tvrditi, i ako je tako: onda pitamo Svećenike i Učitelje; kojim pravom mogu i smiju taj jedini put zatvarati, kad niti sami nastoje da se u tom jeziku ubavieste, skojim su od Boga pozvani da hranu diele svojem puku, niti se trude da isti jezik i puk nezaboravlja već se u njemu izobražava? Ko je pastirovo, ili učiteljevao, taj znade kakvi je krvavi trud i znoj što god puku u glavu uliti, baš zaoto jel jezik nepoznaje, i premda ga nepoznaje, ni mislit se nezna; jerbo misao i rieč to su bliznjaci.

No al mi se nebojimo da će nas magjar oborit u ovom pogledu. Kod nas će se čudna stvar sbiti, da će u ovom pogledu stado pastire na ovaj pašnjak silovati. Zakon je uz nas, svagdašnje nužde ne rekoh da gone, već šibaju puk da traži pomoći prama silnom teretu, koji mu se svaki dan nameće. On će razgledat na sve strane, i kad opazi da magjar, da nimac ima svoje novine. ima svoje knjige, onda će iabim putem zovorit

nasrnut na svoje Svećenike i Učitelje pak će iskat knjige i novine, i kad mu u magjarskom jeziku složene date, on će vam prid noge bacit i želit : da mu date u svojem jeziku pisane i štampane; al će oni onda u šepRTLjit! jel će sigurno i ove sirote donle utonit, pak neće imat šta da u ruke svojem puku pruže, i neće imat s čime da se izgovore, i izpuni će se vrhu njih što reče Isus — izkaše kruba i nenadjoše ko da im lomi.

POTRIEBOĆA UDRUŽENJA.

Kad je Bog stvorio čovieka, umah je kazo da mu nije dobro biti samom. I to što je ovde rečeno istina je bila i biti će po svaki odnošaj u kom se čoviek po svojem zvanju nalazi.

Brez društva nije kadar čoviek izviti svoje sile, bilo to na duševnom, moralnom, ćudorednom, bilo na tvarnom polju.

Čoviek samac mah šta pokušao, uvijek ostaje na površini. On ni u kakvu dubljinu, saći, niti se u visinu uzpeti može. Čoviek samac nepoznaje sama sebe, i nezna šta može i šta nemože učiniti. Zato ga nalazite svagdi živećeg u društvu, još i u onima šumama zadubljena, kuda još traci Evanđeoske svetlosti nisu prodrli. Al tako su i svi drugi stvorovi božji opravljeni. Samoću ni živina ni rastline — još ni kovina ni kamenje nemiluje; u družini svašta niče, razte i razvija se.

U družini je za čovika zdravlje, veselje, i obilovanje dobarah, a u samoći kukanje i nevoljovanje : u družini je život, a u samoći smrt.

Ćudno al je istinito, da što god je veća sloboda — naravno po zakonu ograničena, to se družina većma izvija, a što god se većma steže sloboda, a samovolja dobiva upliva na čovieka, to družina boljma gine i u njoj propada veselje, zdravlje, snaga duševna, kriepostna i tvarna čovieka : ovo je takva istina — koju nesmije nitko pobijati, buduć da uz nju vojuje sva ljudska poviestnica.

Zato sloboda i znanost uvijek je udruženje podupirala, a samovolja i neznanost u druženju priprieke stavljala. Uslied ovih načelih, već sad možem pričti na pridmet koji mi hlebdi prid očima.

Slavene je Bog zdravim umom nadario, — kojije ove istine kao čoviku prirodne u grudih svojih nosio, s ovima se radjo i u njima se odgojavao, jerbo se obitelji nisu dielile do trećeg i ćetvrtog kolina. Pak su slaveni napridovali, sve donle dok se zemaljski zakoni nisu promienili.

To valja opaziti da je ova slavianska družina nosila na sebi uvijek znak svojeg vriemena. U feudalizmu, koga najboljma poznajemo pod imenom urbariuma, buduć je samovolja u privilegijume — povlastice — obućena bila, to je naravno da je ta i u družini obiteljskoj vladala. Uslied ćega kako je zemlja i osoba oslobođena, nije mogla ta samovolja se više održati ni u obitelji, t. j. nije iztrajala gazde punomoć nad svimi ćlanovi obitelji, već se razkomadali, i tako osobenu slobodu osiguravali.

To želi već po sebi prirodna sloboda osobena, al ako ova u tom odnošaju ostane prama zemljištu, zanatu, obrtu i trgovini, u kom se još sada pokaziva, to se mora najposli po blagostanje i duševno i tvarno pogibeljivim postati: jel gdiesu dosad ujedinjene sile umovale i radile, tamo sad ostaje osamljen čoviek, od kojeg smo posvidoćili, da samac nije kadar ništa izvrsna i obilna stvoriti.

To osićaju naši ljudi, poljodilci kao i zanatlie; pak nije riedko ćuti gdje se poljodilci tuže da židovi mah preotimlju na zemljištu, jerbo velike pustare u zakup uzimlju, pak ovim načinom na put staju omanjim poljodilcem da nemogu svoje sile u zemljodilstvu izviti, već da se svaki dan većma i većma gule. Tim većma što je sluga i nadničar svoje ruke tako poskupio, da se izplatit nemogu, doćim ih teško dobiti i za skupe novce, buduć ih državna gradjenja na svo strane odmame. Ako si pak dobio i slugu i nadničara, nije ti viernost i pouzdanost prineo ni jedan ni drugi.

Pustiš li se u razgovor sa službenicem i nadničarem? to

ti oni vele, siroma čovjek nije kadar snagom i zdravljom iztrajati, jerbo je svaki gazda rad da nate malo potroši, a da mu dan i noć radiš; a nadničari tužni ti otvaraju, da moraju skrajnjeg siromaštva dopasti, jerbo posednici nabavljaju na sve strane strojeve mašine, s kojima se vrši svakojaki gospodarski poso, najposli neće ostat rada za čovieka, i skonćati će nas nevolja. Dali je to pravo od Boga? nama je jedino radnja data za uzdržavanje žića, pak evo danas sutra i ta će se ukinuti.

Ni je drugćie ni kod zanatliah; ako si se snjima porazgovorio to si ćuo kako im je nepravdo, što vele — zakonodavstvo ukida ćihovske zadruge i svakom otvara širom vrata, da može ako samo ima novaca otvoriti tvornicu mah za kakav zanat i ovim načinom sve zanatlie, po selih i gradovih u prosiake otirat, il ih pritvorit u proste nadničare.

(Slidi.)

D O P I S I.

Subotica, 6. Rujna. Slavni gosp. uredniće! Dadas mi je dopustilo vrijeme, da koju prozborim. Najprvo dođje mi na um 34. br. našega lista gdje sam imao priliku ćitati neku žalostnu vćst o Subotici t. j. daste morali izjedne magjarske novine razaznati tko je parok u pregradju sv. Ćjurgja. No što ja to nisam obilćžio, tome se nije ćuditi, — ja ne spadam u taj krug, daklem ćekao sam kakvu važniu osobu da to obelodani; al pošto sam izkusio, da bunjevaćki puk koji u taj krug spada, ništa se neraduje tom izboru, jer su sentjani nadanuti duhom magjarstine, pak voleli bi magjara za paroka; to je doisto žalostan izgled od naši slavni i krotki bunjevaca, al sve ja nemogu reći da je ovaj mnogo poštovan g. baš ćeloj Subatici preko volje izabran. Ina doisto ljudi koji se raduju ovom izboru, al opet te ljude nika druga napast snadje.

Sad moram doprineti opet iz oni reći, što vi rekoste, da se u Subatici 3 magjarske novine nalaze. Žao mi je što vas nitko nije razjasnio, da Subotićkoj magjarskoj novini ima još jedna slićna novina, koja se na našem jeziku piše. I ova se zove: miecećna kronika; to je ta napast koja je obkolila naše ćestite bunjevce.

Dosta je razumiti, da to naš narod kvari, jer mi — koji se prvo u malom broju, drugo u velikoj tamnosti nalazimo, nipošto ne odobravamo da nas jedni amo, a drugi tamo vuku.

Ja sam uvćren da mi koji smo bili za svog života jedino u magjarskoj školi nigda nebi mogli skovati bunjevaćki reći, ni za ćetiri normalke. Zato s bratinskom ljubavju utićemo se knašoj braći hrvatom, bez koji nikad bunjevac nije dobio lćpu i poućnu knjigu. Osvćdoćio sam se već za dosta u našem listu koliko duhovnog t. j. svćstnog blaga uživaju naša rećena braća. Na protiv mom mnenju ova Subatićka spomenuta novina uvćk s otim svetli našem bunjevaćkom rodu, da njemu nije potrebno ućit niti srbski niti hrvatski jezik, i opet mora postati glavau. Malo je prostora na papiru al ipak moram na vesti, da u Subatici o prošasti izpiti mali školah imao sam sreću ćuti ućitelje gdje poućavaju bunjevaćku dćtu ovako : Draga dćco, sad ćemo ućit földrajz; al kad nemate magjarske knjige, a mi ćemo ućit bunjevaćki, pa znate dćco moja, ona strana svita odkud izlazi sunce ono se lipo zove kelet; pa tako je njev bunjevaćki zemljopis i ove druge strane svćta magjarski glasio. Ako bi tkogod opomenuo ućitelja da se to može kazati : iztok, jug, i t. d. ondabi ućitelj grubo odgovorio : „valja da ja nisam srbljin.“ Pa kad tako ovi ućitelji znadu misliti onda će i ona Subatićka novina još boljje naućiti, kako se treća od našeg slavenskog jezika kloniti. Neka se ravna svaki ćovek kako ga njegova svćst ući; al ipak ako hoće da promisli; zašto Subotica plaća tolike škole i ućitelje, onda treća osobito našim obćinarom zatim nastojati, da naša bunjevaćka dćtćica imadu kaki napridak, a ne da se rugaju snjima kao s'dušnoćanima, kojima svaka treća reć glasi magjarski. Stepan Mukiech.

Švaje 15-og dana miseca Kolovoza. Ovo je sveti dan u kojem slavimo uzašasće Bl. Dvice Marie na Nebesa; zato smo nastojali stignuti u jednu varoš koja je i viru i lik katolički zadržala, i tako smo došli u Lucern varoš prastaru; koja nije htela duh kalvinski primiti. Tu je dakle zaostao još onaj stari katolički; budući je Kalvin u Genfu svoje dilo- vanje izveo to je u Kalvinizmu Švajcarskom njegov duh naj- strožie učuvan. Oni još ni ime Superintendenta — kako svoje vrhove popove protestanti imenuju nisu zadržali, već naj- većeg samo prvim popom imenuju. Crkve, koje imadu u go- tičkom t. j. kršćanskom stilu zidjane i skojima se u prvo- stolni gradovi diče, košto u Bernu, Genfu, Ulmu i Londonu, to su jim njihovi otei kao katolici uzidjali. Čistoću i finoću nalaziš u njihovih krasnih crkvah, al umitnosti badava tra- žiš. Ako si jednu vidio sve si ih upoznao. Ivale su vridni, što se o tom više brine nego katolici, da si u Crkvi svaki čovik povelnosti nadje, i najskole gdi se inostrani izkuplja- ju, tamo i drvam i evičom svoje crkve okoljavaju. Katolici Švajcarski više su pobožnosti zadržali no Nimci i Magjari. Nije ridko viditi na željeznici, kad se vlak rano kreće da i mlade žene molitvenu knjigu otvore a starije očenaše izvade i Boga jutarnjom molitvom pozdravljaju. Kako bi se naši roditelji radovali da njihove kćeri barem nediljom ume iz knjige Boga prositi, al u Švajcarskoj sramota bi bila nezna- štiti i pisati, košto sam slušo njegda od jednog starijeg popa slavianskog, da se u jednoj znatnoj varoši stidile divojke svetkom knjigu u ruke uzeti.

U Švajcarskoj ne stanuju svi ljudi u gradovi, već mnogi na svojih zemljištah, kako su ta razdiljena, ipak i stari crkvu na sridini uzvišenu, i dica škulu uz tu postav- lenu hoće i znadu pohadjati, i to priko planina gori i doli trudno hodajuć, kada je našincima teško dicu u škulu slati, ako je ta na pol sata odaljena. Nevirujem da bi Slaviani svoju dicu većma milovali, nego što ih miluju Švajcari, koji i na željeznici s dicom putuju pak ih i mati i otac njeguju.

Varoši Švajcarske neimaju one lipote s kojom se druge Europske varoši diče, al kuće su im već u umiljatom uku- su pravljene, no zanimljivost van velikih gostiona kuda ino- strani dolaze, ne traži u gradovih, već na obalama jezera, koja su neizbrojena — i dolinah visokih planina. Tu je Švajcar sa svim kod kuće, kad na debeli ridko volovi, već kravam ore ili sino kući privlači.

Velika strana Švajcarske, najskole gdi su varoši, veoma je plodna. Tu imadu krumpira, ripe, žita i zobi, i mnogo vinograda; tu su krasne cvitne livade; tu su zemlje kako ji dioba načinila, drvetom ogradjene, tu su šumice posadjene, činiti se da je Švajcarska jedna inglezka bašta; tu su po- toci u jarke neizbrojene uvedeni, sa žlibići zauzdani, da se kako je nužda na njive ili livade izlivaju i opet u jezero iz- kupljaju. Tu su ti putevi ko dlan ugladjeni, vozat se možeš povoljno na željeznici, na parabrodu — ili koli — nečeš se raztresti, neće ti se dosaditi. Ta svakdi ti Švajcarska izvija svoju naravnu i spremnom čovičjom rukom stvorenu lipotu. No njima je lakše bilo puteve graditi jerbo je teško naći zemljišta u Švajcarskoj, koje kamenom ne plodi, njima je lakše svoje livade zalivati budući se potoci u visoki planina sa svih stranah radjaju. Nepravedno bi dakle činio — ko bi u mah svoju domovinu napao, zašto nije to sve tako i kod nas postvarano; u našoj domovini nimać je vladao, pak one sile novčane, koje ravnateljstvo u ruke prima, nisu na bo- ljak naše domovine uporabljene, zahvalismo im, ako su sa- mo svaku 99-tu krajcaru na našu korist obratili, ipak naše bivše varmegje mnogo su snage imale s kojom bi tušta pu- teva opraviti mogle, al te su u ruki plemstva bile, koje ako je bogato bilo, to je u inostrani živilo, a ono što je kod kuće ostalo — to se na foršpantu vozalo, dakle teret puta nije osićealo — a kasnije je buna i ono iznebušila što bi slo- boda posli 1848. godine popraviti htela.

* Pešta, 16. Rujna. Od kada su saborski poslani- ci amo prispeli, postala je mlogo živahnija naša pristel-

nica — a kako su i članovi cislitavske ili bolje reći nimač- ke delegacije ovamo došli, to je Pešta vrlo zanimljivom — interesantnom — postala. Osobito nas zanima i veseli, što čujemo češće sad naš milozvučni maternji slavijanski jezik ovde javno zboriti, jer braća naša Hrvati svuda javno zbere i služu se svojim materijim jezikom, a kako mlogi od čla- nova poslanika hrvatskih ne razumu dobro magjarski jezik, to kako sam izvešten — nameravaju oni i u sabornici svo- jim maternjim jezikom se služiti, jer njima zakoa to do- pušta.

Imam vam još i tu radosnu novost priobćiti, da iz- medju braće Srba i Hrvata poslanika iskrena ljubav i spo- razumljenje vlada, i kako opažam jedni drugima vrlo na ruku idu.

Ovih dana Šandor Nikolić je interpelirao — uslovijo — ministra pridsidnika zbog raspusta srbskog sabora u karlovei i postavljanja kr. komesara kao ne ograničenog gospodara nad srbskim narodnim dobrima. Na ovu interpe- laciju odgovori će sutra u sabornici ministar pridsednik, što vrlo ljubopitno izčekujemo čuti. Prigodu ovu — javit ću vam posebno žicom. Znam i to, da će pričasnii g. Tombor naš katolički svećenik od strane hrvatskih poslanika interpeli- rati peštansku vladu zbog šiljanja kr. komesara u Srem bez znanja i odobrenja hrvatske vlade. „Rado izgledamo i ovu stvar“ na ugarskome saboru čuti pritresati.

R A Z N E V I S T I.

— U g a r s k i Sabor se je 10-og Rujna konstituirao. Za predsednika je izabran bivši ministar pravosudja Stipan Bittó; za podpredsednike Béla Perczel i Jozip Bánó.

— U Z a g r e b u 8-og Rujna vatrogasno društvo imalo je lipu svečanost, koju je priredilo za priliku posve- tjenja svoje zastave (barjaka). Red svečanosti kako štijemo lipo je biod udešen i izveden, al kako „Obzor“ veli: sveča- nost je bila lipa, sjajna i živahna, nu nebiaše — narodna. — Pravi bunjevac tuži, kad vidi da mu se narodnost ne čini i ne štima ni u kakom javnom krugu ili zavodu, a ovom pri- likom i pravom hrvatu tako može biti pri srdeu. — Ej sla- venska narednosti! ta ti ni u svom domu nisi prava svojina.

— N o v o - S a d s k e kao i Peštanske Novine javljaju; sbog zdravicah Biogradskih zatvorili su i Urednika „Pan- čevca“ Jovana Pavlovića, a i više njih, kojima imena nisu označita.

— M a g j a r. P o l. donosi vist, da je baš srbsko re- darstvo iz Biograda svidočanstva dalo proti ugarskim srbi- ma, pa da su na temelju toga svidočanstva nika pozat- varali.

— P i š u novine da u Vel. Kikindi vrlo umiru, na dan i po 30 sahrane. Bolestnike dva-tri put uhvati groznica, pad onda moraju poginit.

— I z B e č a javljaju, da u Berlinu medju trima vanjskim ministrima nije bilo nikaka dogovora, već samo medjusobna razgovora, iz kojeg se je moglo izviditi; da sve tri države u svakom glavnom pitanju ponpuno jednako misle.

— U v i s t i m a o sastanku triju Carevah svaka treća- četvrta rič je „mir.“ To primlogo i često spominjanje mira ništo se neobično i kao sumnjivo čini i na pamet donosi onu priču „da čovik najradje o onom govori, čega n e m a.“

— M a g j. P o l i t i k i pišu iz Zagreba, da je Njegovo Veličanstvo 35-orim rakovačkim ustašima pomilovanje po- dililo.

— N a U g a r s k o m Saboru u sednici 12-og rujna zastupnik Aleksander Nikolić stavio je slideću interpelaciju na ministarskog predsednika: Zašto nisu ustanove srbskog congressa od god. 1869-o po Njegovom Veličanstvu odobre- ne; skog uzroka ne bih dopušteno ovogodišnjem congressu patriara po starom običaju birati; zašto je razpuštan con- gres, prije neg što se je konstituirao; hontski nadžupan — koji ni srbskog jezika ne razumi — zašto je izaslan za kralj- skog povirenika i — kad kani ministar, srbski congres opet

sazvati, za da se izbor patriara po starom načinu obaviti može. — Izdaje se ministarskom predsedniku.

— Njegovo Veličanstvo vratilo se iz Berlina u Beč.

— U Francuzkoj republikansko novinarstvo napada Tijera, da nije viran republici, premda o njoj već 40 god. piše — i da bonapartistam' mnogo-šta ne krati dok republikanske svečanosti držati zabranjuje.

— Hrvatsko-Slavonski zastupnici na ugarskom saboru osim Julija Jelačića i gr. Rudolfa Erdődyja — sastavili su u pešti poseban klub, za dabi u interesu svoje domovine taki organ bio, kroz koji će klub Deakov moć saznati težnje i želje hrvatsko-slavonske, a u ostali zajedničkih pitanji isti klub hoće da ide s klubom Deakovim. Klub ovaj svoje zaključke priobćuje sklubom Deakovim po svom predsedničtvu.

— Sv. otac rimski papa izjavio je generalom različitih redova, da ako bi im vlada talianska red ukinula, možu svoje samostane (manastire) u Vatikan (grad Njegove Svetosti) smistiti.

— Urednika „Pančevca“ Jovana Pavlovića — kao pisca nikih članaka izišavših u istom listu — odsudiše na 3 meseca zatvora i 200 frti globe. Lj. Nenadovića pak na 50 frti globe.

— U isto vreme, kada su tri cara u Berlinu bili, imali su svoju skupštinu i Internationaliste (drugim imenom communiste) u Holandezkoj varoši Haagu. Hotili su, da sa usridotočenjem svoje uprave, učvrste svoju moć i iztegnu sile svoje; ali na mesto toga se razkoliše, jer nemo-gahu do sporazumljenja doći osim samo o jednoj točki — glede glavnoga vića svoga, te tako će im glavni članovi opet svaki na svoju ruku raditi.

— Hoće li do nas dojt amerikanska móda? Tamo se od pete do glave znadu zahoditi papirnom haljinom, koja neće prokisnuti: kažu, lipa je i lahka, može se koji put i oprati, a traje nekoliko meseci. Izašli su je japanci. — Neznam kako bi se késilie naše bunjevke na nju?

Brzjav Bunj. i Šok. Novinah.

Pešta, 18-og Rujna. Jučer je ministar Lonnyajija odgovorio na interpelaciju Nikolićevu s bog raspusta srbskog sabora i šiljanja komesara. Galerija je bila puna svita, odgovor je primljen na znanje, osim krajne livice.

G A Z D A L U K.

Košulje kada požute to naše bunjevke nemiluju, jel već i u staro vreme ako se naši pradjedi baš i nisu u čuju oblačili, al to su uvijek želili: da im se košulja bjeli kano snig. Ako bi se dakle ma kakim načinom sgodilo — da bez požuti, onda, — kažu — valja uzet 3 dila Špiritusa i pomiešat s jednim dielom terpetina. Od ove mišanie dosta je jednu kašiku ulit u akov vode i u takoj vodi najposli izprat košulje, unah izcidit, i na zrak razastrt.

Ovčie Meso Slaviani su navikli na ovčie meso, pak im neudi vunski vonj koji se na tom osića. Al nimci misle da su im finie nosdrve — i kažu: da taj miris nedolazi od vune već od droba. Kad se zaklano imanče ohladi, iz ovog izdiše i upiese u meso. Ovo da se prepriči, kažu da se imanče kolje kako običaju slaviani — kad n. p. oštar nož u vrat ubodu i životnu žilu prisiku — tim nožem valja u onaj čas kožu od prsju do repa razparat, s trbuva razvuć i drob izvadit, zatim kožu i s ledji svuć. Ako se ovako obhadjalo bude onda neće ovčie meso vunski vonj imat. To neznam dalije ovo baš istina, al to sam izkusio: da ono ovčie meso koje se iz mesare nosi, nikad neima one slasti — koju

osićamo u mesu od imančeta kod kuće zaklana. A ljudi baš u tom nalaze uzrok: što mesar više komada nakolje, i u koži ih ostavi, dok ih redom neodere.

Drva po tuči — ledu — ožlisnjena. Ako se ko posiće jel udari, unah gleda da nadje lieka jel ga bol na to goni. Al poklem ljudi nerazmišljavaju — zato im nedolazi ni na kraj pameti da i drugi stvorovi ranu dobiju ako se udaru, koja upliv ima na sve tielo, bilo ovo jedne živine, ili rastila.

Da se ljudi o tom nemisle — očituju nam pudari. Ovi kad vinograd kopaju, pa se zemlja na motiku na vaća, da im ova lakša postane, kad dodju do kojeg drveta, o to je udaru. Šta oni mare ako udarac drveta ranu zada, oni to neosićaju što drvo boluje, i plod nedonosi; ako prije pogine, to je gazdina šteta. Al oni ljudi — koji su već uvidili: da je Bog mozag zato u glavu čoviečju uložio, da duša, ovog posriedovanjem razmišlja, već i o tom mudruju: kako bi se mogle one rane zalićiti, koje drva dobivaju od tuća — leda. — I u svojem razmišljanju na to su došli: da s ovakim drvetom valja obhadjat ko s onim koje se ucipljiva. Dakle oni su ovakom drvetu odsikli granje, a ove rane, kao i one što je tuća zadala namazali melimom — koji se kod ucipljenja navadno uporablja, i biše uspjeh: da je drvo naj-lipše granje i zdravo lieštje još one godine iztiralo, pa se sa svim ponovilo. Dočim drvo od tuće ožlisnjeno ako je u tom stanju zaostalo, slabo lieštje tira, i još slabie plod donasa i o drugoj godini. Kunja, buduć na svakom miestu gdje ga je tuća izudarala ranu dobie, i tako boluje, premda se onda natom mjestu kora od drveta odcipi — i sok — ne prolazi redovno sve drvo. Ovim načinom pametni ljudi obhadjaju i vinogradom od leda potučenim, — orižu lozu izlomljenju, i čokot se ponovi.

TRGOVINA I OBRTNOST.

Cinjenik. Pešta 14-og Rujna. Vuna, imala je ništo živahnosti, jedno strižne česljaste prodavalo se po 104 — 105 frti maža. — Svinji ugarski i srbski, teški 320—400 fnti, po 30—32½ n. — Mast, varoška sa sudom 37½—38 frti, brez suda 36—36½ fr. — Slanina ugarska 37—38 frti. — Varivo; bio grah 4—4½ fr. — Sočivo 5—6 fr. — Kaša 6—6 fr. 15 n. — Mak sinjav 7½—8 fr. modar 10—10½ fr. — Šljive se bosnanske spogodbom za Listopad i Studen prodavale u sudu po 11—11¼ fr. u vrićama po 10 fr. 75—87 n. — Pekmez slavonski po 11 frti. — Med, novi 21½—22 fr. satni med 20 fr. — Vosak rožnavski 86 fr. 50 nov.

CINA RANE. Pešta, 14. Rujna. Čisto žito Banatsko, 81 fn. 6 fr. 25—30 n. 88 fn. 7—7 fr. 5 nov. Tisansko 81 fn. 6 fr. 35—40 n. 88 fn. 7 fr. 10—15 n. Pešt-budimsko kao i Banatsko. Stolno-biograds. kao i Tisansko. — Raž 78—80 fn. 3 fr. 85—95 n. Ječam privarski 68—70 fn. 2 fr. 85 n. — 3 fr. za krmu 66—68 fn. 2 fr. 60—70 n. — Zob 45—48 fn. 1 fr. 65—70 n. Repca kohl 75 fn. 6 fr. 62—75 n.

Novac. Carski dukat 5 f. 25—27 n. Aust.-Ugars. 8 f. 70—72 n. Napol. isto tako. Srebro na 100 fr. srbrni novaca 108 fr. 25 n. u bankama.

Visina vode dunavske.

Pešta 16-og Rujna: 7' 1" nad 0. opada.

Požun 16-og Rujna: 5' 0" nad 0.

Vreme, ponajviše oblačno i vitrovito.

Poruke uredništva.

Petrovaradin: Svesrdan pozdrav našem željenom gostu Milanku!